

14/04002-1001

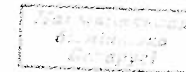
НАЦЫЯНАЛЬНАЯ АКАДЭМІЯ НАВУК БЕЛАРУСІ
ЦЭНТР ДАСЛЕДАВАННЯЎ БЕЛАРУСКАЙ КУЛЬТУРЫ,
МОВЫ І ЛІТАРАТУРЫ НАН БЕЛАРУСІ
ІНСТЫТУТ МОВАЗНАЎСТВА ІМЯ ЯКУБА КОЛАСА

**БЕЛАРУСКАЯ ГРАМАТЫКА:
АД БРАНІСЛАВА ТАРАШКЕВІЧА
ДА СУЧАСНАСЦІ**

Зборнік матэрыялаў
Міжнароднай навуковай канферэнцыі
(Мінск, 19–20 студзеня 2017 г.)

МІНСК
ВЫДАВЕЦТВА «ЧАТЫРЫ ЧВЭРЦІ»
2017

УДК [811.161.3+811.161.1](082)

ББК 81я43

Б43

Рэкамендавана

Вучоным саветам Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа

Рэдакцыйная калегія:

В. А. Мандзік, Л. А. Ліхадзіеўская, В. Л. Татур

Рэцэнзенты:

доктар філалагічных навук, член-карэспандэнт *А. М. Булыка*,
доктар філалагічных навук *Л. Р. Маішчэнская*

*Адказнасць за аўтэнтычнасць цытат і дакладнасць фактаў
нясуць аўтары тэкстаў.*

Беларуская граматыка: ад Браніслава Тарашкевіча да сучаснасці : зборнік матэрыялаў Міжнароднай навуковай канферэнцыі (Мінск, 19–20 студзеня 2017 г.) / Нац. акад. навук Беларусі, Цэнтр даслед. беларус. культ., мовы і літ-ры, Ін-т мовазнаўства імя Якуба Коласа. – Мінск : Чатыры чвэрці, 2017. – 418 с.

ISBN 978-985-581-113-9.

У зборнік уключаны матэрыялы, у якіх разглядаюцца актуальныя пытанні функцыянавання сучаснай беларускай мовы, аналізуюцца асаблівасці сучасных працэсаў нармалізацыі мовы, дынаміка граматычных і арфаэпічных норм, магчымасці выкарыстання інфармацыйных сістэм у лінгвістычных даследаваннях. Таксама ў зборніку змешчаны матэрыялы, у якіх круглага стала, прысвечанага ролі і месцу акадэміка Б. Тарашкевіча ў беларускім нацыянальным адраджэнні.

Зборнік уяўляе цікавасць для лінгвістаў, даследчыкаў, выкладчыкаў, настаўнікаў, студэнтаў і аспірантаў, а таксама шырокага кола чытачоў, якія цікавяцца пытаннямі мовазнаўства.

УДК [811.161.3+811.161.1](082)

ББК 81я43

ISBN 978-985-581-113-9

© Цэнтр даследаванняў беларускай культуры,
мовы і літаратуры
Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі,
Інстытут мовазнаўства імя Якуба Коласа, 2017
© Афармленне. ТДА «Выдавцтва
“Чатыры чвэрці”», 2017

ПРАДМОВА

На працягу ўсяго часу існавання акадэмічнага інстытута мовазнаўства – вядучай навуковай установы па даследаванні актуальных праблем беларускай мовы – яго вучоныя выпрацоўваюць стандарты моўнага нарміравання, якія замацоўваюцца ў зводах правіл арфаграфіі і пунктуацыі, а таксама фіксуюцца ў фундаментальных работах: нарматыўных граматыках, рознапрофільных слоўніках, практычных даведніках, зборніках па культуры мовы і стылістыцы. Выхад у свет у 1918 г. “Беларускай граматыкі для школ” Б. Тарашкевіча прынята лічыць пачаткам унармавання беларускай пісьмовай мовы. З таго часу і да сённяшняга дня граматычная нармалізацыя беларускай мовы з’яўляецца аб’ектам пільнай увагі лінгвістаў.

Гісторыю станаўлення граматычнай сістэмы мэтазгодна разглядаць з лікам экстралінгвістычных і інтралінгвістычных фактараў, што дазваляе сістэмна вывучаць прычыны кадыфікацыйных змен і адзначаць вырашальныя моманты ці этапы ў развіцці беларускай мовы на працягу XX – XXI стст. Развіццё граматычных норм мае пэўную цыклічнасць, дзе межы змяненняў, з аднаго боку, вызначаюцца істотнымі падзеямі ў нармалізацыйным плане: прыняцце правапісных зводаў і правіл, выданне акадэмічных граматык, фундаментальных лексікаграфічных даведнікаў; з другога боку – выклікаюцца пераменаўмі ў сацыялінгвістычнай сітуацыі на тэрыторыі Беларусі: змена грамадска-палітычных адносін, грамадскі статус беларускай мовы ў дзяржаве і сферы яе ўжывання, развіццё адукацыі, культуры, друку.

На сучасным этапе развіцця беларускай літаратурнай мовы надзвычай актуальнай задачай з’яўляецца распрацоўка новай нарматыўнай граматыкі, якая сумясціць навуковае апісанне граматычнай і сінтаксічнай будовы беларускай мовы з нарматыўнымі рэкамендацыямі Закона Рэспублікі Беларусь “Аб правілах беларускай арфаграфіі і пунктуацыі” і забяспечыць захаванне адзінага моўнага рэжыму ў навучанні на ўсіх узроўнях адукацыі і адзінства друкаваных беларускамоўных выданняў. Вырашэнню ўказанай праблемы паспрыяюць даклады, прачытаныя на Міжнароднай навуковай канферэнцыі «Беларуская граматыка: ад Браніслава Тарашкевіча да сучаснасці» вядучымі спецыялістамі ў галіне граматыкі і сінтаксісу.

Літаратура

1. Слоўнік мовы «Нашай Нівы» (1906–1915). У 5 т. т. 1 : Укл. А. М. Анісім, І. М. Капылоў, В. П. Лемцюгова, Г. К. Усціновіч ; пад рэд. В. П. Лемцюговай. – Мінск, 2003.
2. Сцяцко, П. Культура мовы / П. Сцяцко. – Мінск, 2002.
3. Там жа.
4. Беларуская граматыка : у 2 ч. / Акад. навук БССР, Ін-т мовазнаўства ; рэд.: М. В. Бірыла, П. П. Шуба. – Мінск : Навука і тэхніка, 1985–1986. – Ч. 1 : Фаналогія. Арфаэпія. Марфалогія. Словаўтварэнне. Націск / М. В. Бірыла [і інш.]. – 1985.

Н. У. Чайка (Мінск, Беларусь)

ВИДАВОЕ ПОЛЕ ЭЛІПТЫЧНЫХ КАНСТРУКЦЫЙ

Развіццё сінтаксічнай сістэмы беларускай мовы на сучасным этапе выклікала значнае пашырэнне адзінак дынамічнага сінтаксісу: канструкцый з эліпсісам дзеяслова, парцэляваных канструкцый, канструкцый з імпліцытнай семантыкай, з сінтаксічнай рэдукцыяй і кампрэсіяй, вытворных канструкцый, падпарадкаваных універсальным філасофскім законам актуалізацыі неабходнай інфармацыі. Антрапацэнтрычны характар сучасных моўных працэсаў выклікаў тэндэнцыю да ўдасканалення механізмаў рэгулявання моўнай сістэмы, што паўплывала на карэляцыю паміж развіццём мыслення і матэрыяльнымі сродкамі яго выражэння. У сувязі з гэтым тыпалагічнае апісанне адзінак дынамічнага сінтаксісу з выяўленнем спецыфікі моўных з’яў і заканамернасцей іх функцыянавання стала адным з прыярытэтных напрамкаў айчыннага і замежнага мовазнаўства. Гэту працу ў поўным аб’ёме магчыма ажыццявіць толькі з дапамогай вытлумачальнага патэнцыялу тыпалагічнай характарыстыкі аб’екта і метадалогіі, якая выяўляе сутнасць і прыроду сінтаксічнай з’явы.

Адным са складаных і актуальных феноменаў дынамічнага сінтаксісу з’яўляецца эліпсіс. Названая навуковая праблема вырашана ў адпаведнасці з метадалагічнымі прынцыпамі розных сінтаксічных школ або напрамкаў – структурнага (М. Вішнеўскі, А. В. Грудзевыч, А. М. Мухіна), семантычнага (Ш. Балі, З. Выхадзілава, Т. А. Коласава, А. Унішэўска) і інш. Стракатаць і супярэчліваць канцэпцый сведчаць пра неабходнасць якасна новага падыходу да аналізу з’яў дынамічнага сінтаксісу, які адпавядаў бы накіраванасці навуковага пазнання новага часу, адлюстроўваў сутнасць сінтаксічных з’яў і заканамернасці іх функцыянавання з улікам антрапацэнтрычнага характару сінтаксічных працэсаў.

Найбольш мэтазгодным і прадуктыўным лічым сінхронны тыпалагічны аналіз з’явы эліпсіса ў сінтаксічнай сістэме беларускай мовы. Семантычная арганізацыя эліптычных канструкцый вывучалася намі з улікам кампенсаторных здольнасцей кампенсаторных кампанентаў.

Акцыянальна-аб’ектны пераўтваральны тып. Клас семантыкі актыўнага пераўтваральнага ўздзеяння ўключае наступныя віды: пераўтваральнае ўздзеянне ў фізічнай сферы, пераўтваральнае ўздзеянне на аб’ект, суадноснае са спосабам, пераўтваральнае ўздзеянне на аб’ект, суадноснае з часам, пераўтваральнае ўздзеянне на аб’ект з дапамогай інструмента, пераўтваральнае ўздзеянне на аб’ект з дапамогай функтыва, узаемадзеянне суб’екта і аб’екта, пераўтваральнае ўздзеянне ў сацыяльнай сферы, пераўтваральнае ўздзеянне, накіраванае на змену роду заняткаў, пераўтваральнае ўздзеянне, накіраванае на змену сацыяльнага стану, узаемаадносіны паміж суб’ектам і аб’ектам сацыяльных адносін, сумесная дзейнасць суб’екта і аб’екта-сацыяльных адносін. Адметнасцю гэтых канструкцый выступае фактар узаемадзеяння кампанентаў: аб’ект з’яўляецца элементам працэсуальнай рэалізацыі і таму выступае ў ролі пацыентыва або бенефіцыенса. Такія сказы ўказваюць пераважна на актыўнае пераўтваральнае ўздзеянне ў фізічнай і сацыяльнай сферы, на род заняткаў суб’екта, а таксама на ўзаемадзеянне суб’екта і аб’екта ў фізічнай і сацыяльнай сферах. Мадэлі аналізуемых эліптычных канструкцый пры сярэдняй ступені частотнасці характарызуюцца невысокай ступенню прадуктыўнасці. Паказчыкам семантыкі актыўнага пераўтваральнага ўздзеяння выступаюць кампаненты, што набываюць дыферэнцыйную функцыю: у фізічнай сферы – пацыентыў, аб’ектыў, бенефіцыенс, інструментыў: *Раёну давялі такі план на малаку! А ён задумаў – басейн на плячодзясят метраў! Палац з зямлінымі садамі* (А. Дзялендзік), у сацыяльнай сферы – локум, медыятыў, крэатыў: *Мы з вамі – адну вялікую справу* (А. Дзялендзік).

Акцыянальна-безаб’ектны тып. Адметнасцю класа эліптычных канструкцый з семантыкай актыўнага дзеяння, непасрэдна не звязанага з аб’ектам, выступае фактар семантычнага дамінавання: акцэнт робіцца на спосабе дзеяння, таму роля семантычнага аб’екта набывае факультатыўны характар. Падобнае дзеянне пераважна ўказвае на з’явы прыроды або ахоплівае сацыяльную сферу дзейнасці суб’екта. Відавы клас акцыянальна-безаб’ектнага тыпу ўключае наступныя элементы: актыўнае дзеянне ў сацыяльнай сферы, абумоўленае прычынай, мэтай, умовай: *Ты – у штаб тэлефаністам* (А. Дударуў); *Ето ты – цвёрдо, насаўсім?* (І. Мележ). Прадуктыўнасць мадэлей акцыянальна-безаб’ектнага тыпу невысокая. Гэта абумоўлена колькасным складам мадэлей: яны часцей уключаюць 4 кампаненты, што звужае дыяпазон фармальна-граматычных сродкаў іх рэалізацыі. У якасці паказчыкаў семантыкі ўжываюцца: спосаб, дыменсіў, каўзатыў, фінітыў, дэстыгнатыў, інструментыў – кампенсаторныя кампаненты,

што здольны аддыферэнцыраваць семантыку актыўнага дзеяння ад іншай, напрыклад, статальнай або дынамічнай лакалізацыі, адносін і інш.: *Радасць з таго каму, калі ўсё чужое! І хлеў не твой! І свіран не твой!.. І конікі, і кароўкі – усё чужое! Не возьмеши сам! І ўсё – на камандзе!* (І. Мележ).

Лакатыўна-пацыентыўны тып. Эліптычныя канструкцыі выступаюць тыповым сродкам рэалізацыі семантыкі перамяшчэння ў прасторы. Гэта абумоўлена абмежаванай колькасцю дзеяслоўных лексіка-семантычных груп, здольных спалучацца з кампанентамі семантычнай структуры. Лакатыўна-пацыентыўны тып канструкцый з эліпсісам дзеяслова ўказвае на працэс перамяшчэння аб'екта ў прасторы з дапамогай суб'екта. Лакатыўна-пацыентыўны тып прадстаўлены класам з наступных відавых элементаў: перамяшчэнне ў прасторы адушаўлёнага аб'екта, перамяшчэнне ў прасторы неадушаўлёнага аб'екта, перамяшчэнне ў прасторы, абумоўленае мэтай, перамяшчэнне ў прасторы, абумоўленае прычынай, перамяшчэнне ў прасторы, суадноснае са спосабам, перамяшчэнне ў прасторы, суадноснае з часам. Невысокая ступень прадуктыўнасці вызначаецца абмежаванай колькасцю кампанентаў, што дыферэнцыруюць семантыку руху ад перамяшчэння, – гэта ў большасці выпадкаў пацыенс, аб'екты ці элімінатыў (радзей), напрыклад: *Мы – у школу і Мы цябе – у школу.* Якасны склад кампанентаў у мадэлях дазваляе ўказаць і на розныя адценні значэння: перамяшчэнне ў прасторы, суадноснае з часам, спосабам і інш. Ступень прадуктыўнасці мадэлей з семантыкай перамяшчэння ў прасторы адносна невысокая, што абумоўлена законам структурна-сэнсавых адносін: ступень прадуктыўнасці мадэлей адваротна прапарцыянальная колькасці кампанентаў. У функцыі кампенсаторнага кампанента выступае аб'ект перамяшчэння адушаўлёны: *Як з хваробы я ачнуўся, // Дзе ляжаць? Адкажны год! // У Маскву мяне на курсы камандзіраў – // І на фронт* (П. Броўка) і неадушаўлены: *Убегла ў пакой. Кнігі, сшыткі са стала – на падаконнік. Стол – ад сцяны. На стол – чысты настольнік* (І. Мележ).

Акцыянальна-дэлібератыўны тып. Семантыка маўленчых працэсаў у канструкцыях з эліпсісам дзеяслова маркіруецца дэлібератыўнымі кампанентамі. Клас відавых элементаў уключае віды, якія ўказваюць на судосіны маўленчай дзейнасці з адрасатам або са спосабам ці прычынай. Прадуктыўнасць семантыкі маўленчых працэсаў сярэдняя, што звязана з абмежаванай колькасцю кампанентаў. Частотнасць і прадуктыўнасць мадэлей залежыць ад іх якаснага складу. Вялікі дыяпазон граматычных форм выражэння мае дэліберат, а значыць, мадэлі, у склад якіх ён уваходзіць, найбольш частотныя і прадуктыўныя. У якасці кампенсаторных выступаюць кампаненты, якія здольны адмежаваць семантыку маўленчых працэсаў ад семантыкі актыўнага непераўтваральнага ўздзеяння – дэліберат, спосаб, каўзатыў: *Я табе – пра учарашняе здарэнне* (І. Чыгрынаў); *Сосны к ветру – з уагаворам* (А. Пысін); *Маўчаць не буду. ... Думкі – у голас* (А. Дзялендзік). Уні-

кальнымі з'яўляюцца выпадкі, калі ў якасці кампенсаторнага кампанента выступае атрыбутыўнае значэнне. Яно адмяжоўвае аманімічныя формы канструкцый з семантыкай актыўнага непераўтваральнага ўздзеяння і маўленчых працэсаў: *Ты мне – што-небудзь такое, смачнае і Ты мне – што-небудзь такое, цікавае.*

Акцыянальна-аб'ектны непераўтваральны тып. Семантыка актыўнага непераўтваральнага ўздзеяння маркіруецца ў эліптычных канструкцыях кампанентамі з аб'ектным значэннем. Прадстаўлены названы тып наступным відавым класам: перадача аб'ектаў (матэрыяльных і нематэрыяльных), актыўнае непераўтваральнае ўздзеянне, суадноснае са спосабам, актыўнае непераўтваральнае ўздзеянне, накіраванае на аб'ект, актыўнае непераўтваральнае ўздзеянне, суадноснае з дынамічнай лакалізацыяй, актыўнае непераўтваральнае ўздзеянне, суадноснае са статальнай лакалізацыяй, актыўнае непераўтваральнае ўздзеянне, суадноснае з мэтай. Эліптычныя канструкцыі акцыянальна-аб'ектнага непераўтваральнага тыпу характарызуюцца тым, што працэс накіраваны непасрэдна на аб'ект, аднак ніякіх змен у ім не адбываецца. Падобная семантыка ахоплівае пераважна фізічную сферу дзейнасці суб'екта і ў большасці сваёй указвае на перадачу матэрыяльных аб'ектаў: *Сонцу – высь і чыстыя нябёсы, // Кветлы – май і светлая раса, // А дзяўчыне – хустачка на косы – // Летица аубо і краса* (А. Пысін) або на аб'ект інтэлектуальнай дзейнасці: *Ты лети мслухай. Вершы гэтыя – табе* (А. Макаёнак). Ступень прадуктыўнасці рэалізуемых мадэлей параўнальна высокая, паколькі якасны склад кампанентаў мае адносна стабільны характар. Асноўным аб'ектам уздзеяння выступае аб'ектыў, які мае разнастайныя формы выражэння. Кампенсаторнымі з'яўляюцца кампаненты, што здольны аддыферэнцыраваць семантыку актыўнага непераўтваральнага ўздзеяння ад іншай, – данатыў, аб'ектыў, спосаб, фінітыў, адрасат і інш.: *Бесклапотнай моладзі – беспечную працу* («Настаўніцкая газета»); *Вядама, мнагадзетная сям'я – кватэра патрэбна. Вы можаце і без чаргі* (М. Матукоўскі); *Колькі сродкаў – на паказуху* (А. Дзялендзік).

Назіраюцца адзінаковыя выпадкі эліптычных адзінак з семантыкай тэмпаральнай экзистэнцыі, адносін і стану. Унікальнасць падобных з'яў абумоўлена характарам прэдыката. Некаторыя тыпы прэдыкатаў – экзистэнцыяльны, рэляцыйны, статальны – выражаюцца пераважна дзеясловамі і не заўсёды могуць кампенсавацца залежнымі кампанентамі.

Статальны тып. Асноўнымі ўмовамі функцыянавання эліптычных канструкцый з семантыкай стану выступаюць сінанімічныя пераўтварэнні: *Ты – за парабка. Ён паедзе дадому, а ты – за яго* (І. Мележ); *Я – у камсамольцах, – важна прамовіў Косцік* (І. Мележ). Эліпсавацца пры гэтым можа частка выказніка. Эліптычныя канструкцыі ўказваюць на розныя яго пра-

явы ў сацыяльнай сферы: фазісная і мадальная мадыфікацыя стану, змена сацыяльнага стану: *Чаго ж вы – з калгаса? – Апейка зірнуў на маўклівага* (І. Мележ). Нізкая ступень частотнасці і прадуктыўнасці мадэлей абумоўлена нязначнай колькасцю кампанентаў семантычнай структуры. Паказчыкамі семантыкі выступаюць іменная частка выказніка, локум.

Экзістэнцыяльна-тэмпаральны тып. Семантыка тэмпаральнай экзістэнцыі можа рэалізавацца ў канструкцыях з эліпсісам дзеяслова выключна пры наяўнасці канстантнага кампенсаторнага кампанента – тэмпаратыва, што ўказвае на пастаянны (зменны або нязменны) характар экзістэнцыяльнай прыкметы: *Штодня – дажджы* (І. Мележ). Канструкцыі, што ўказваюць на пэўную падзею ў канкрэтны час, тыпу *Вялікае Княства Літоўскае існавала ў XIV стагоддзі* не маюць эліптычнай мадыфікацыі. Па гэтай прычыне ступень прадуктыўнасці экзістэнцыяльнай семантыкі нязначная: відавы клас і клас мадэлей уключаюць па 4 элементы. Эліптычныя канструкцыі з названай семантыкай указваюць на розныя праявы экзістэнцыяльнай прыкметы: стан, апрадмечанае дзеянне і фазісную мадыфікацыю: *Не за гарамі – завірухі выццё* (Р. Барадулін). Ступень частотнасці і прадуктыўнасці мадэлей абумоўлена фармальна-граматычнымі фактарамі. Значны дыяпазон граматычных форм забяспечвае высокую ступень прадуктыўнасці і частотнасці: *І сягоння – восень* (Кузьма Чорны). Сэнсавая адназначнасць названых канструкцый характарызуецца канстантнай маркіроўкай семантыкі тэмпаральнай экзістэнцыі.

Рэляцыйны тып. Семантыка адносін у канструкцыях з эліпсісам дзеяслова ахоплівае эмацыянальна-псіхічную і сацыяльную сферу. На семантыку адносін указвае рэлянт – аб'ект адносін або медыятыў – спосаб ажыццяўлення адносін. Невысокая ступень частотнасці і прадуктыўнасці мадэлей абумоўлена поліфункцыянальнымі характарам сінтаксем тыпу *дэ Міканора*. Яе функцыянальны дыяпазон вызначаецца тыпам прэдыката, што значна ўскладняе рэалізацыю семантыкі адносін. У якасці кампенсаторнага кампанента выступае аб'ект адносін: *Вася, табе не шкода, што нас так... няскладно?* (І. Мележ); *Ён важка паклаў трубку, мейска зірнуў на Апейку. – Дарэмна так строга – з Чарнаштанам?* (І. Мележ).

Такім чынам, відавочна поле кожнага тыпу канструкцый з эліпсісам дзеяслова ўключае ўсе магчымыя адценні семантыкі і залежыць ад якаснага складу кампенсаторных кампанентаў. Акцыянальныя тыпы ўказваюць пераважна на пераўтваральнае ўздзеянне ў фізічнай сферы, суадноснае са спосабам, з часам, узаемадзеянне суб'екта і аб'екта, ў сацыяльнай сферы. Лакатыўна-пацыентыўны тып прадстаўлены семантыкай перамяшчэнне ў прасторы адушаўленага аб'екта, перамяшчэнне ў прасторы неадушаўленага аб'екта, перамяшчэнне ў прасторы, абумоўленае мэтай, прычынай, суадноснае са спосабам, з часам. Экзістэнцыяльна-тэмпаральны тып прад-

стаўлены семантыкай пастаяннага характару экзістэнцыяльнай прыкметы. Статальны і рэляцыйны тыпы ўказваюць на праявы стану ў сацыяльнай сферы і на адносіны суб'екта і аб'екта ў сацыяльнай сферы, аднак функцыянаванне названых тыпаў прадугледжвае сінанімічныя сінтаксічныя пераўтварэнні канструкцый.

Літаратура

1. Балли, Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка / Ш. Балли ; пер. с 3-го фр. изд. Е. В. и Т. В. Вентцель. – М. : Изд-во иностр. лит., 1955. – 416 с.
2. Грудева, Е. В. Избыточность и эллипсис в русском письменном тексте / Е. В. Грудева. – Череповец : Черепов. гос. ун-т, 2007. – 251 с.
3. Колосова, Т. А. Русские сложные предложения асимметричной структуры / Т. А. Колосова. – Воронеж : Изд-во Воронеж. ун-та, 1980. – 164 с.
4. Мухин, А. М. Структура предложений и их модели / А. М. Мухин. – Л. : Наука, Ленингр. отд-ние, 1968. – 230 с.
5. Uniszewska A. The nature of linguistic processes determining the applicability of nominalizations applied to strings NP-COP-AP / A. Uniszewska // Glottodidactica. – 2001. – Vol. 2. – P. 137–147.
6. Vychodilová, Z. Elipsa jako jeden ze způsobu neexplicitního vyjadřování obsahových prvků v jazyce / Z. Vychodilová, R. Zimek ; Masarykova univ. – Olomouc : [s.n.], 1938. – 231 s.

Шоу Цзяжуй (Мінск, Беларусь) КАМПЕНСАТОРНАЯ ПРЫМЕТА ЯК АСНОВА ТЫПАЛОГІІ НЯПОЎНЫХ КАНСТРУКЦЫЙ У БЕЛАРУСКАЙ І КІТАЙСКАЙ МОВАХ

У беларускай і кітайскай мовах назіраецца шырокае функцыянаванне структурна-сінтаксічных мадыфікацый (няпоўных, парцэляваных, вытворных канструкцый, канструкцый з сінтаксічнай рэдукцыяй і кампрэсіяй). У сучасным мовазнаўстве для даследавання адзінак дынамічнага сінтаксісу выкарыстоўваецца метадалагічная база структурнага сінтаксісу (І. А. Бажок, П. А. Лекант, Л. І. Бурак, А. В. Грудзева, Ли Линьдин, Синь Фуи, Гао Минкай) [1–7]. Няпоўныя сказы праецыраваліся ў структурным плане на поўныя, што не дала дадатковай меры выявіць іх спецыфічныя асаблівасці.

Для аналізу і сістэматызацыі названых адзінак прыдатнай з'яўляецца метадалогія кампенсаторнай сінтаксічнай тыпалогіі, распрацаваная Н. У. Чайкай. У якасці тыпалагічнага параметра Наталля Уладзіміраўна

Кірду́н А. А., Андрэ́ева А. У. СЛОВАЎТВАРАЛЬНЫЯ АКАЗІЯНАЛІЗМЫ ЯК СРОДАК ПРАЯЎЛЕННЯ ВЕРБАЛЬНАЙ АГРЭСІІ (на матэрыяле інтэрнэт-тэкстаў)	288
Кугейка Т. П. АСАБЛІВАСЦІ СЛОВАЎТВАРЭННЯ ЭЛЕМЕНТАЎ ЛЕКСІКА-СЕМАНТЫЧНАГА ПОЛЯ «МАЎЛЕННЕ, ГАВАРЭННЕ» Ў СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ	300
Кураце́ва В. І. РОЛЯ РЭГІЯНАЛЬНЫХ ХАРАКТАРЫСТЫК ПРАСОДЫІ Ў ВЫЗНАЧЭННІ КРЫНІЦ МОЎНАГА НАРМІРАВАННЯ	307
Ліпніцкая С. В. ПРАБЛЕМА ПАДАЧЫ ДЗЕЯСЛОВАЎ ЗАГАДНАГА ЛАДУ Ў НОВЫМ ТЛУМАЧАЛЬНЫМ СЛОЎНІКУ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ ...	314
Максімава Т. Я. ПРЫНАЗОЎНІКІ К І ДА: ЧАСТОТНАСЦЬ, КАДЫФІКАВАНАСЦЬ, УЗАЕМАЗАМЯНЯЛЬНАСЦЬ	318
Маракуліна Т. М. ЛЕКСІКАГРАФІЧНАЕ АПІСАННЕ СІНТАКСІЧНАЙ СПАЛУЧАЛЬНАСЦІ СЛОЎ (на матэрыяле тлумачальных слоўнікаў беларускай мовы)	324
Піваварчык Т. А. ГРАМАТЫЧНАЯ ВАРЫЯНТНАСЦЬ У СУЧАСНЫМ РЭГІЯНАЛЬНЫМ ПЕРЫЯДЫЧНЫМ ДРУКУ БЕЛАРУСІ	331
Перавалава Н. Ю. ГРАМАТЫЧНАЯ АДАПТАЦЫЯ АНГЛІЦЫЗМАЎ У СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ	339
Чабатар Н. А. ЛЕКСІКА-ГРАМАТЫЧНЫЯ ПРАЦЭСЫ Ў ПАЧАТКУ ХХІ ст. У БЕЛАРУСКАЙ ПЕРЫЁДЫЦЫ (на матэрыяле газеты «Наша Ніва»)	343
Чайка Н. У. ВІДАВОЕ ПОЛЕ ЭЛІПТЫЧНЫХ КАНСТРУКЦЫЙ	348
Цзяжуй Шоу КАМПЕНСАТОРНАЯ ПРЫМЕТА ЯК АСНОВА ТЫПАЛОГІІ НЯПОЎНЫХ КАНСТРУКЦЫЙ У БЕЛАРУСКАЙ І КІТАЙСКАЙ МОВАХ	353
Шчасная К. Д. РАЗВІЦЦЁ СІСТЭМЫ СКЛАНЕННЯ ПРОЗВІШЧАЎ У БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ (XX – ХХІ стст.)	358

Ялынцава І. У. РУСКІЯ І БЕЛАРУСКІЯ КАЛАРАТЫВЫ-КАМПАЗІТЫ ЯК АДЗІНКІ ДЭРЫВАЦЫЙНЫХ СІСТЭМ БЛІЗКАРОДНАСНЫХ МОЎ	366
---	-----

**РОЛЯ І МЕСЦА АКАДЭМІКА БРАНІСЛАВА ТАРАШКЕВІЧА
Ў БЕЛАРУСКІМ НАЦЫЯНАЛЬНЫМ АДРАДЖЭННІ
КРУГЛЫ СТОЛ**

Плагоўская Алена АД БЕЛАРУСКАЙ ГРАМАТЫКІ ДА ПАЛІТЫКІ – БРАНІСЛАЎ ТАРАШКЕВІЧ У ІСТАРЫЧНАЙ ПАМЯЦІ	374
Ліс Арсень БРАНІСЛАЎ ТАРАШКЕВІЧ ЯК АСВЕТНЫ І ГРАМАДСКІ ДЗЕЯЧ ...	381
Запрудскі С. М. ВЫПРАЦОЎКА ПРАБЛЕМЫ ЗАМЕЖНЫХ СЛОЎ У 1918–1926 гг.: УПЛЫЎ «БЕЛАРУСКАЙ ГРАМАТЫКІ ДЛЯ ШКОЛ» Б. ТАРАШКЕВІЧА	392
Качан В. Г. АБ ГРАМАТЫЦЫ НАВУКОВАЙ І ШКОЛЬНАЙ	402
АБАЎТРАХ	407